

закладів, позашкільних закладів освіти тощо, а також знаходить своє відображення в сімейних цінностях. Слід зазначити, що навіть в окремих підгрупах одного класу психологічний мікроклімат та престижність набуття знань можуть істотно відрізнятись, що, у свою чергу, впливає на мотиваційну складову навчання.

Можливість забезпечення набуття знань відповідно до пізнавальних потреб та інтересів учнів, з одного боку, залежить від рівня розвитку освіти в суспільстві в цілому, а з іншого боку, істотним чином залежить від кваліфікованості кадрів конкретного освітнього закладу та їх бажання і спроможності організувати навчання належним чином.

Виконання функцій освітнього середовища визначається і залежить від особливостей та призначення самого відповідного середовища. Будь-яке освітнє середовище є відкритою щодо суспільства системою. Таким чином, у науковому, соціально-культурному, матеріальному, психоемоційному тощо планах ефективність виконання освітнім середовищем своїх функцій істотно залежить від відповідних настроїв, можливостей і потреб суспільства. Лише у розвинутому, високотехнологічному та високоморальному суспільстві може функціонувати дійсно ефективна система освіти, існування якої безпосередньо пов'язане з функціонуванням і взаємодією відповідних педагогічних систем, які власне і утворюють єдине освітнє середовище країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Костюкевич Д. Я. Методичні засади організації сучасного освітнього середовища з фізики в загальноосвітніх навчальних закладах / Д. Я. Костюкевич, А. М. Кух; Ін-т педагогіки АПН України, Кам'янець-Поділ. держ. ун-т. – Кам'янець-Подільський: ПП Буйницький О. А., 2006. – 228 с.

ВЗАЄМОЗАЛЕЖНОСТІ ВИЩОЇ ТА ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ОСВІТИ ТА ЇХ РЕАЛІЗАЦІЯ НА РІВНІ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ТА ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ

Шкабара Тетяна Леонідівна

кандидат біологічних наук, доцент,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

shkabara_tetiana@ukr.net

Чорней Ілля Ілліч

доктор біологічних наук, професор, завідувач кафедри ботаніки, лісового і садово-паркового господарства, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

iichernej@ukr.net

Цільові суспільні потреби в суттєвому оновленні вітчизняного освітнянського середовища за різноспрямованими складовими, наближенні до

світових, зокрема європейських стандартів у сфері освіти і науки, створенні нової, наскрізної системи отримання знань, що реалізує принцип підвищення мотивації здобувачів освіти до навчання, знаходять відображення у державній політиці реформування системи вищої та загальної середньої освіти України. Системними ознаками принципів політики реформування є методологічні ідентифікації рівневої освіти, центричність навчання, відкритість й демократизація освіти, методичне оновлення змісту базової та вищої освіти, впровадження принципів інформатизації освітнього простору, доступу до використання освітніх ресурсів, новітніх навчальних методик, що реалізують сучасні освітні, розвивальні, культурологічні завдання. Означене акцентує увагу до проблем практичного забезпечення єдиного освітянського поля, взаємозв'язків і компетентісних взаємозалежностей базової середньої та вищої освіти, що водночас актуалізує завдання підготовки вчителя, зокрема циклу природних наук, у контексті вимог Нової української школи.

Аналіз джерел наукової та науково-методичної літератури за досліджуванним спрямуванням дозволяє стверджувати про важливість теоретико-емпіричних обґрунтувань потенційних і реальних можливостей реформування системи вищої та загальної середньої освіти України за базовими нормативно-правовими, методологічними засадами з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема європейської освітньої системи, співпраці з відповідними освітянськими інституціями з метою подальшої інтеграції української школи до європейського освітнього простору. Водночас важливим завдання є підвищення дієвості внутрішньої державної політики у сфері освітніх реформ, впорядкування процесів управління національною освітою, запровадження нових Державних стандартів загальної середньої освіти, сучасних методів та інноваційних підходів до реформування освітніх процесів, окремих напрямів практичної реалізації на рівні освітніх закладів.

Вищеозначене доповнюється актуальними авторськими дослідженнями, так у роботі О. Глушко [1] акцентована увага до стратегічного й законодавчого рівнів реформування змісту шкільної освіти в окремих країнах Європейського Союзу. Аналіз факторів міжнародного впливу на реформування національної системи освіти виконано в дослідженні В. В. Палюх, Р. В. Пономаренко [2], розглянута проблема управління освітою, розмежування функцій між суб'єктами управління, перспективи підвищення ефективності науково-освітньої діяльності закладів вищої освіти України. Характеристика міжнародної співпраці та реалізації освітніх реформ в Україні на прикладі програми підтримки освітніх реформ «Демократична школа» дана в дослідженні Н. Ратушняк, Н. Синюк [3]. Презентуються можливості реалізації окремих підходів, застосування сучасних методів у ієрархії вітчизняної методичної освітньої бази. В авторській роботі В. Язловецької [4] визначено загальноосвітні орієнтири «Нової української школи» на основі компетентісного підходу як основи реформування освітнього процесу.

Конкретизуються методики ефективного впровадження освітніх реформ, так дослідженнями С. Л. Кравчук [5] представлено особливості розвитку рефлексивної культури здобувачів вищої педагогічної освіти. Водночас, нагальним є виявлення ідентифікаційних ознак взаємозалежностей вищої та загальної середньої національної освіти, їх взаємодій у контексті підвищення рівня підготовки вчителів, зокрема природничого циклу наук. Це відображає цільові мотивації та завдання до проведеного нами дослідження.

Одним із аспектів реформування національної освіти є теоретико-емпіричні обґрунтування базових концептуальних підходів, формулювання їх методологічних базисів та конкретизації методичних відображень, використання конкретних навчальних методик. На нашу думку, саме такі залежності є доцільними до впровадження в аспекті підготовки вчителя циклу природничих наук, зокрема біології та здоров'я людини. Насамперед, доцільно відзначити важливості забезпечення якості освітянських процесів, надання вітчизняних освітніх послуг з урахуванням тенденцій інноваційного розвитку й функціональних означень освіти на рівні закладів вищої та загальної середньої школи у зазначеній галузі. На нашу думку, доцільно відобразити стратегічний потенціал реформування національної освіти, відповідні інтеграційні процеси з позицій дуалізму та відобразити його за двома складовими:

- з одного боку, йдеться про важливість збереження класичних, академічних методів викладання біології у вищій школі, отримання здобувачами базових знань від «безпосереднього виробника» – викладача як науковця й педагога, використання технічних та інших засобів навчання, що зберігають свої емпіричні цінності протягом тривалого часу та потенціал до використання у подальшому. При вивченні біологічних курсів йдеться про важливість збору та групування емпіричних фактів через спостереження, власний аналіз із застосуванням живого або фіксованого біологічного матеріалу, проведення реальних лабораторних або польових експериментів тощо;
- з іншого боку, слід активізувати до впровадження інноваційні методичні продукти, зокрема інтерактивні методи навчання, освоєні можливості яких дозволять здобувачам вищої педагогічної освіти за рівнем підготовки вчителя біології та здоров'я людини максимально швидко застосовувати їх у навчально-педагогічній та виховній роботі в середній школі. Інтерактивні методи навчання дозволяють активно залучати студентів/учнів до навчального процесу, розвивати системне й креативне знанняве мислення, формувати цілісну особистість.

Свого роду «зв'язуючою» ланкою до практичної реалізації вищевикладених позицій у системі реформування освітнього середовища за методичними ознаками є застосування компетентісного підходу в початковому процесі, формування компетентності здобувачів освіти, як у широкому розумінні –

загальнонауковому, соціально-культурному, екологічному, особистісному, так і у конкретно-науковому, зокрема щодо природничих наук.

Ми провели аналітичне порівняльне дослідження можливостей набуття різноспрямованих компетентностей (базових та предметних) на рівні здобувачів вищої та загальної середньої освіти та реалізації на прикладі навчальних предметів природничого циклу – біології (таблиця 1).

Таблиця 1

**Компетентнісні означення здобувачів освіти
на прикладі навчального природничого циклу «Біологія»**

Здобувачі вищої освіти	Здобувачі загальної середньої освіти
Навчальна діяльність, набуття фактичних знань	
Наскрізнi навчальнi, науковi бiологiчнi цiнностi, практичнi вмiння, навички, навчальнi та майбутнi професiйнi мотивацiї. Наявнiсть дисциплiн вiльно вибору студентiв як компоненти освiтньої програми. Можливостi наукового дослідження, участi в роботi студентських конференцiй тощо.	Можливість учнів обирати власну освiтню траєкторiю. Перспективи навчання у старшiй професiйнiй школі. Формування ядра бiологiчних знань при наскрiзному вивченнi навчального предмета «Бiологiя» та їх проєкцiя на рiвнi вивчення основ здоров'я, екологiї.
Екологiчна компетентнiсть	
Комплексне розкриття екологiчних проблем; формування екологiчного мислення; розробка екологiчних проєктiв	Одержання знань про природне довкiлля; сприйняття цiлiсностi природи, взаємозв'язкiв природних екологiчних явищ та процесiв
Інформацiйно-комунiкацiйна компетентнiсть	
Отримання цифрових ресурсiв та розумiння можливостей їх використання. Навички до розширення iнформацiйно-комунiкацiйних технологiй. Взаємодiї зi студентами щодо використання цифрових навчальних ресурсiв	Практика задоволення власних/соцiально-значущих потреб учнiв – учнiвське самоврядування; здатнiсть спiвпрацi у групi, командi. Можливостi до проєктiв iнновацiйного розвитку школи разом з учителем
Соцiальнi компетентностi	
Формування досвiду застосування i реалiзацiї знань. Формування професiйно важливих якостей особистостi. Соцiально-етичнi орієнтацiї, установки	Здоровий спiсiб життя, турбота про власне здоров'я, здоров'я родини, здоров'я нацiї; безпечна поведiнка в соцiальному середовищi. Розвиток особистостi

Методологiя взаємозв'язкiв, методичних взаємозалежностей вищої та загальної середньої освіти України вже на сьогодні реалiзується через окремi спрямування, навчальнi контенти. Для прикладу, удосконалено/оновлено навчальнi плани, освiтнi програми рiвневої пiдготовки здобувачiв вищої освіти

014 «Середня освіта (біологія та здоров'я людини)» з урахуванням пропозицій, що надійшли в ході обговорення змін і доповнень. Вважаємо за доцільне також відзначити такі аспекти, як розширення тематики курсових, бакалаврських та магістерських робіт, наближення відповідних досліджень до шкільної практики як професійно орієнтованої за рахунок відповідного переліку навчальних дисциплін і логічної послідовності їх вивчення, удосконалення результатів навчання на рахунок розширення загальних і фахових компетентностей, збільшення кількості навчальних годин педагогічної практики студентів тощо.

Виконане авторське дослідження відображає важливість реформування освітнього процесу за рахунок посилення взаємодій вищої та загальної середньої школи, акцентує увагу до перспектив використання компетентісного підходу в початковому процесі, що відображає виконаний порівняльний аналіз цільових компетентнісних означень, реалізації загальних і фахових компетентностей здобувачів вищої освіти в оновленому навчальному процесі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глушко О. Стратегічний та законодавчий рівні реформування змісту шкільної освіти на компетентнісних засадах у країнах ЄС / О. Глушко // [Український педагогічний журнал](#). – 2022. – № 4. – С. 45-58.
2. Палюх В. В. Аналіз факторів міжнародного впливу на реформування системи освіти України / В. В. Палюх, Р. В. Пономаренко // [Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління](#). – 2021. – Вип. 2. – С. 251-260.
3. Ратушняк Н. Міжнародна співпраця України як чинник реалізації освітніх реформ у закладах загальної середньої освіти (на прикладі програми підтримки освітніх реформ в Україні «Демократична школа») / Н. Ратушняк, Н. Синюк // [Порівняльна професійна педагогіка](#). – 2022. – № 12(1). – С. 110-117.
4. Язловецька О. В. Компетентнісний підхід як основа реформування освітнього процесу / О. В. Язловецька // [Наукові записки \[Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка\]](#). Серія : Педагогічні науки. – 2022. – Вип. 206. – С. 247-253.
5. Кравчук С. Л. Розвиток рефлексивної культури здобувачів вищої педагогічної освіти як умова ефективного впровадження освітніх реформ / С. Л. Кравчук // [Габітус](#). – 2021. – Вип. 25. – С. 191-195.